

FINANSMARKEDSFONDET

Sluttrapport

Sendes per epost til prosjektets kontaktperson for rapportering. Forutsettes undertegnet av prosjektleder og prosjektansvarlig.

Prosjektnummer	332085
Prosjektittel	Finansiell kunnskap og mestringstro blant nordmenn 2022
Prosjektleder	Ellen Katrine Nyhus
Kontraktspartner	Universitetet i Agder
Prosjektperiode	01.01.2022 – 15.06.2023

	Ja	Nei
Er resultatene i hovedsak i samsvar med hva som var angitt i prosjektbeskrivelsen?	x	
Har fremdriften i prosjektet vært som forutsatt i avtaledokumentet?		x
Er det vesentlige avvik mht prosjektkostnader og/eller -finansiering?		x
Er det andre vesentlige avvik i forhold til hva som var forutsatt i avtaledokumentet?		x

Kommentarer:

Prosjektperioden ble forlenget grunnet arbeidspress hos prosjektleder. Det har ikke vært tilstrekkelig finansiering av tid til bearbeiding og analyse av data, slik at det har vært nødvendig å bruke betydelig egeninnsats.

Sammendrag:

Formålet med prosjektet var å få mer kunnskap om ulikheter i finansiell forståelse og finansiell mestringstro i den norske befolkning og å undersøke hvilke konsekvenser disse faktorene har for nordmenns finansielle atferd. Funnene formidles til allmennheten, aktuelle brukere og i vitenskapelige kanaler.

I prosjektet ble undersøkelsen som ble brukt i 2018 i forbindelse med prosjektet «Finansielt kunnskapsnivå og finansiell atferd i Norge» brukt som utgangspunkt, med noen små endringer. I denne undersøkelsen ble det bruk 25 (mot 50 i 2018) spørsmål for å måle finansiell kunnskap i tillegg til spørsmål som skulle måle finansiell atferd. Det ble også tatt med spørsmål utviklet av AksjeNorge som måler mer spesifikk kunnskap om aksjeinvestering og årsaker til at en person eventuelt ikke investerer i aksjer. Tilsvarende spørsmål ble laget for aksjefond. Det ble samlet inn data fra 2278 nordmenn over 18 år i februar 2022. Utvalget er representativt for den norske befolkning med hensyn til alder, kjønn og region. TNS Kantar som sto for datainnsamlingen.

Undersøkelsen bekrefter funnene fra 2028 som viser at

- nordmenn har relativt høy finansiell kunnskap i internasjonal sammenheng
- finansiell kunnskap varierer mellom grupper, og det er de med lav utdanning, unge voksne og kvinner som har lavest kunnskap (i gjennomsnitt).
- kjønnsforskjellen i finansiell kunnskap er relativt stor i Norge sammenlignet med mange andre land. Kjønnsforskjellene er størst for tema som inflasjon, sparing og investering.

I tillegg viser undersøkelsen at

- en andel av kvinners lavere score for finansiell kunnskap skyldes at kvinner har en høyere tendens til å svare «vet ikke» på spørsmål om finansielle emner. Kjønnsforskjellene i finansiell kunnskap reduseres når «vet-ikke»-alternativet fjernes, men kjønnsforskjellene er fortsatt betydelige.
- det er en signifikant, men liten, kjønnsforskjell i finansiell mestringstro blant voksne nordmenn.

Forskjellen er lavere enn forventet. Finansiell mestringstro blir funnet å være assosiert med atferd bidrar til lavere finansiell sårbarhet, men ikke med investeringsatferd.

- en sammenligning med resultater fra undersøkelsen i 2018 og AksjeNorges undersøkelse i 2015, viser at det gjennomsnittlige finansielle kunnskapsnivået har holdt seg stabilt, til tross for at det har vært en betydelig økning in antall nordmenn som investerer i aksjer og aksjefond.

Resultater:

I henhold til prosjektplan ble spørreskjema for undersøkelsen klargjort i januar 2022 og data ble samlet inn av TNS- Kantar i februar 2022 fra et representativt utvalg av den voksne norske befolkning. Dette har resultert i et rikt datamateriale som gir innsikt i det finansielle kunnskapsnivået til nordmenn, deres finansielle mestringstro og finansielle atferd. Datamaterialet brukes til allmennopplysning om disse forhold. Data brukes også til brukerrettet formidling. I tillegg gir datasettet muligheter for vitenskapelig forskning og det jobbes med å ferdigstille artikler for publisering i internasjonale vitenskapelige journaler (se under). Datasettet er også nyttig for doktorstudenter og masterstudenter ved UiA som kan bruke datasettet når dette er relevant for deres prosjekter.

Policyimplikasjoner og -relevans: Er det noen resultater fra prosjektet som kan ha policyimplikasjoner og/eller vurderes som policyrelevante?

Finansiell kunnskap er viktig for livsmestring og kan ha velferdsimplikasjoner. Lav finansiell kunnskap henger sammen med større finansiell sårbarhet, og det bør være et mål at flere får tilstrekkelig kunnskap til å styre sin personlige økonomi på en god måte- Det bør vurderes tiltak for å redusere disse, for eksempel ved å øke opplæring i personlig økonomi i skolen.

Funnene bekrefter de store kjønnsforskjellene i finansiell kunnskap i Norge, og dette kan være en medvirkende faktor til ulike finansiell atferd blant kvinner og menn som gjør at kvinner har lavere finansielle inntekter enn menn. Tiltak som vil heve kvinners finansielle kompetanse kan være et verktøy for å redusere disse ulikhetene.

Rapporter og publikasjoner:

Allmennrettet og brukerrettet formidling (av prosjektleder Ellen K. Nyhus)

22. mai 2022: Foredrag: Nordmenns finansielle kunnskap og mestringstro. Styreseminar for Søgne og Greipstad Sparebank;

9. juni 2022: Foredrag: Økonomisk rådgivning når ikke «en størrelse passer alle». DDS samling for markedsansvarlige. Kristiansand

17. juni 2022: Finauts Podcast: Personlig økonomi og finansnæringens ansvar. <https://app.springcast.fm/15674/personlig-okonomi-og-finansnaeringens-ansvar>

18. oktober 2022: Foredrag: Winter is coming.... Hvordan gi god økonomisk rådgivning? Workshop for styret og fagrådsledere i FinAut.

22. oktober 2022: Foredrag: Hvorfor er det viktig å lære om personlig økonomi på skolen?. Lørdagsuniversitetet i Kristiansand

1. november 2022: NRK-Ekko -samfunnspodden: Dine og mine penger - hvordan bli enig om parøkonomien?

17. november 2022: Foredrag: Hvorfor er det viktig å forstå økonomi?. Senioruniversitetet i Mandal;

16. februar 2023: Finauts podcast: Parøkonomi. <https://app.springcast.fm/15674/parokonomi>

15. mars 2023: Foredrag: Betydningen av finansiell kunnskap og knapphet for økonomiske beslutninger. Boligsosial konferanse i regi av Husbanken og Statsforvalteren

21. mars 2023: Webinar for rådgivere i banker: Hvordan tenker forbrukere som har økonomiske problemer?. https://youtu.be/xkvRm8xA_EA

I tillegg presenteres funn fra analysene på gjesteforelesninger prosjektleder har for førskolelærerstudenter og lærerstudenter ved UiA om økonomiopplæring i henholdsvis småskoletrinnet og i barnehagen.

Masterstudentene Hanne Skårdal og Vilde Driveklepp har brukt datasettet fra 2022 i sin masterutredning ved UiA. De undersøker om det er regionale forskjeller i finansiell kunnskap som kan forklare observerte regionale forskjeller i investeringsatferd. Utredningen ble levert 1. juni 2023 og er pr i dag til sensur. Denne vil etter hvert bli tilgjengelig i databasen «brage».

Rapport: Finansiell kunnskap i den norske befolkning. Forfatter Ellen K. Nyhus. Publiseres digitalt juni 2023.

Denne inneholder resultater både fra dette prosjektet og prosjekt nr 290117: Finansielt kunnskapsnivå og finansiell atferd i Norge.

Vitenskapelig formidling

The role of financial self-efficacy for explaining gender differences in financial literacy.

Medforfatter: Elise Furrebø, UiA

Presentert på the annual International Association for Research in Economic Psychology (IAREP) conference i Kristiansand, Norge ; 6-12 juni, 2022 (<https://easychair.org/smart-program/IAREP22/>) .

Dette arbeidet vil bli videre bearbeidet for mulig publisering i en internasjonal journal.

Artikkel: Intentions to invest in crowdfunding: The role of personality traits

Medforfatter: Tobias Otterbring UiA.

Dette arbeidet ble presentert på IAREP-SABE-konferansen i Nice, 7-10 juni, 2023. Manuskriptet vil bearbeides videre og sendes til en relevant journal.

Artikkel: Assessing Financial Literacy in Different Countries: Applying Item Response Theory to Construct Scales for the UK and Norway.

Medforfatter: Rob Ranyard, Leeds University

Dette arbeidet ble presentert på IAREP-SABE-konferansen i Nice, 7-10 juni, 2023. Manuskriptet vil bearbeides videre og sendes til en relevant journal.

Planlagt allmennrettet formidling:

Innlegg på rundebordkonferanse i regi av det regjeringsoppnevnte samboerlovutvalget: 29. september, 2023. Oslo

Innlegg på økonomifestivalen KåKÅnomics , 27. oktober 2023. Stavanger

Vitenskapelig formidling under utarbeidelse:

Under arbeid:

Artikkel: "Crypto Cravings: Gender Differences in Crypto Investment Intentions and the Mediating Roles of Financial Overconfidence and Personality"

Denne er for tiden til revisjon for mulig publisering i «special issue» om kryptovaluta i journalen

«Psychology & Marketing». Medforfattere er Tobias Otterbring, Darius-Aurel Frank og Michal Krzysztof Krol. (Vi ble invitert til å sende ny versjon).

Presseomtale:

Dette kan ettersendes dersom den publiserte rapporten blir omtalt i massemedier/presse. Formidlingsresultater blir fortløpende registrert i Cristin.

Kontraktspartners sluttvurdering:

Prosjektet har gitt oppdatert viten om nordmenns finansielle kunnskap og om hvilke grupper som er utsatte i møtet med finansmarkedet. Selv om nordmenns finansielle kunnskap er høy i forhold til i de fleste andre land, er det også et stadig større behov for høy kunnskap for å håndtere økende krav til forbrukerne i forhold til forvaltning av egen privatøkonomi. Sammenligning av resultater i 2018 og 2022 tyder på at finansiell kunnskap har vært stabil, selv om betydelig flere nordmenn investerer i finansielle instrumenter som innebærer risiko. Det er en fare for at ikke alle forstår denne risikoen og hvordan den bør håndteres.

I dette prosjektet har det vært et spesielt fokus på kjønnsforskjeller i finansiell kunnskap og det har blitt undersøkt om kjønnsforskjellene består dersom en fjerner muligheten til å svare «vet ikke» på kunnskapsspørsmålene om finans. Kjønnsforskjeller i mestringstro/selvtillit har vært foreslått som en mulig forklaring for de observerte kjønnsforskjellene. Resultatene viser at det er relativt små kjønnsforskjeller i finansiell mestringstro (i gjennomsnitt) mellom norske kvinner og menn. Vi finner også at kjønnsforskjellene i finansiell kunnskap er mindre, men fortsatt betydelige, når muligheten til å svare «vet ikke» fjernes. Disse forskjellene kan være en av årsakene til at kvinner og menn har ulik finansiell atferd. Det er behov for mer forskning for å identifisere kildene til kjønnsforskjellene, spesielt på hvordan gutter og jenter sosialiseres i forhold til finans og økonomi.

Selv om utvalget brukt i denne undersøkelsen og i undersøkelsen gjennomført i 2018 skal være representative for den norske befolkning, er det grunn til å tro at ulike innvandrergupper ikke er representert i utvalget. Vi vet dermed lite om finansiell kunnskap blant disse. Dette bør undersøkes da mange av disse kommer fra land der det generelle finansielle kunnskapsnivået er betydelig lavere enn i Norge og der digitaliseringen av finanstjenester har kommet kortere. Det kan altså være flere sårbare grupper enn de som er identifisert i denne undersøkelsen. Noen innvandrergupper kan ha behov for både opplæring i personlig økonomi og bistand til å forstå hvordan en best kan bruke finansielle tjenester i Norge.

Økonomi:

Utgifter (1000 kroner)			Inntekter (1000 kroner)		
	Budsjett	Regnskap		Budsjett	Regnskap
Administrasjon/prosjektledelse			Finansmarkedsfondet	550 000	550 000
Andre personalkostnader	280 000	280 616	Andre offentlige midler		
Innkjøpte tjenester	270 000	270 000	Finansiering fra utlandet		
Utstyr			Egne midler		616
Andre kostnader			Andre private midler		
Sum	550000	550 616	Sum	550000	550616

Finansmarkedsfondet kan kreve at prosjektansvarlig legger frem et mer detaljert prosjektrekskap, og kan også kreve revisorattestasjon av regnskapet.

Kristiansand, 22. juni, 2023	Ellen Katrine Nyhus	Kristian Jørgensen
Dato	Prosjektleder	Prosjektansvarlig

Ny rapport: Kvinner kan mindre om økonomi enn menn

Norge scorer høyt på kunnskap om økonomi. Men kvinner kan langt mindre enn menn, viser en ny rapport.

Venninne Thea Moseidjord og Petra Ryvingen tror menn bryr seg mer om økonomi enn kvinner.

FOTO: SIV KRISTIN SÆLLMANN / NRK

[Siv Kristin Sællmann](#) Journalist

[Ina Marie Sigurdson](#) Journalist

Vi rapporterer fra **Kristiansand**

Publisert 9. juli kl. 11:29

– Jeg føler at jenter egentlig bryr seg mindre om det, sier Petra Ryvingen (16).

– Jeg føler gutter er mer glad i aksjer og slike ting, derfor tror jeg de bryr seg mer, legger venninnen Thea Moseidjord (16) til.

De to jentene er i Kristiansand for byens travleste shoppingdag – Handelens dag.

Ifølge en fersk rapport fra Universitetet i Agder, er de en del av gruppen som kan minst om økonomi i Norge.

Ellen Katrine Nyhus er professor ved handelshøgskolen ved UiA og har forsket på kvinner og økonomi i flere år.

Sammenlignet med mange land, har nordmenn høy økonomisk kunnskap ifølge hennes rapport.

Men det er menn som drar opp gjennomsnittet.

Professor ved Universitetet i Agder, Ellen Kathrine Nyhus har forsket på kvinner og økonomi gjennom mange år.
FOTO: HEIDI DITLEFSEN / NRK

Må inn i skolen

Dårligst ut i undersøkelsene som Nyhus bruker i rapporten, kommer kvinner under 30 år.

Hun etterlyser nå en nasjonal strategi for å heve kunnskapsnivået.

- Jeg synes vi må få mer økonomi inn i skolen og få det inn i læreplanene.

Å forstå finans er viktig for et mer likestilt samfunn, mener professoren.

Men forskjellen blant menn og kvinner er spesielt stor i kunnskap om investeringer, sparing og boliglån, forteller Nyhus til NRK.

– Det kan godt hende at kvinner er kjempegode på å økonomisere og bruke pengene sine på en fornuftig måte. Når de først har klar å spare hadde det kanskje vært bra med bedre kunnskap om hvordan de skal forvaltes, så man får en god avkastning på dem, sier Nyhus.

Stadig viktigere

En venninnegjeng fra Lyngdal har også tatt turen til Kristiansand på Handelens dag.

Sissel Flesland, Anne Karin Vetland og Belinda Espeland drar til byen hvert år på denne dagen.

– Vi er på utkikk etter gode tilbud.

Et godt kjøp forstår de fleste, men også de tror det handler om forskjellige interesser mellom kjønn.

– Kanskje de har mer interesse for det. Vi bruker mer og har det gøy. Mens menn tenker kanskje mer langsiktig.

Sissel Flesland, Anne Karin Vetland og Belinda Espeland har tatt turen til Kristiansand hvor de observerte et flertall av kvinner i butikkene.

FOTO: SIV KRISTIN SÆLLMANN / NRK

Rapporten til Nyhus påpeker at finansiell kunnskap stadig blir viktigere.

Grunnene hun lister opp er blant annet:

- Et mer kompleks finansmarked
- Flere typer finansielle tjenester og distribusjonskanaler
- Endrede pensjonsordninger i de fleste land.

Pensjonsplanlegging er særlig viktig for kvinner å kunne forberede og planlegge Det kommer av at kvinner i gjennomsnitt lever lengre enn menn, men har en lavere pensjongivende inntekt.

Mangler økonomisk selvtillit

En av grunnene Nyhus peker på som en mulig årsak til høyere kunnskapsscore for menn, er at kvinner ofte svarer «vet ikke» i undersøkelser.

Det kan være fordi man faktisk ikke vet svaret, men også at det er et uttrykk for manglende selvtillit på tema.

Dette svaralternativet ble fjernet i den nyeste undersøkelsen.

- Kjønnforskjellene gikk litt ned, men de er fremdeles betydelige, sier Nyhus.

Menn som er usikre på svaret, men likevel velger ett av svaralternativene på grunn av høyere selvtillit vil øke sannsynligheten for at de svarer riktig.

I Norge er forskjellen i andel riktige svar på 12,5 prosentpoeng i 2018.

I de seks andre landene som har brukt de samme spørsmålene er kjønnforskjellene i prosentpoeng slik:

- Storbritannia: 7
- Tyskland: 11
- Frankrike: 6
- Italia: 9
- Sverige: 12
- Spania: 15

Sett bort fra Spania, scorer norske kvinner dårligst av deltakerlandene.

Publisert 9. juli kl. 11:29

MER OM

Nyheter fra Agder

11:37 Bøteleggelser for høy hastighet

Distriktsnyheter

Fortsett å lytte i NRK Radio